

ODPORÚČANIE KOMISIE (EÚ) 2020/1365**z 23. septembra 2020****o spolupráci členských štátov pri operáciách vykonávaných plavidlami, ktoré vlastnia alebo prevádzkujú súkromné subjekty na účely pátracích a záchranných činností**

EURÓPSKA KOMISIA,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 292,

keďže:

- (1) Poskytovanie pomoci všetkým osobám, ktoré sa nachádzajú v núdzi na mori, je právnym záväzkom členských štátov stanoveným v medzinárodnom obyčajovom a konvenčnom práve, najmä v Medzinárodnom dohovore o bezpečnosti ľudského života na mori (dohovor SOLAS z roku 1974), Dohovore Organizácie Spojených národov o morskom práve (dohovor UNCLOS z roku 1979) a Medzinárodnom dohovore o pátraní a záchrane na mori (dohovor SAR z roku 1979), ako aj v práve Únie. Európska únia je zmluvnou stranou dohovoru UNCLOS.
- (2) Od roku 2014 sa tisíce ľudí pokúšali preplaviť cez Stredozemné more a dostať sa tak do Európy, na čo musela Európska únia a jej členské štáty rôznorodým spôsobom reagovať v snahe zabrániť stratám na životoch, zlepšiť riadenie migrácie, riešiť základné príčiny neregulárnej migrácie a rozložiť organizované zločinecké skupiny prevádzakov a obchodníkov s ľuďmi.
- (3) Zatiaľ čo neregulárna migrácia do EÚ za posledné dva roky poklesla a na mori došlo k menším stratám na životoch, riskantné používanie malých plavidiel, ktoré nie sú spôsobilé na plavbu na mori, zostáva v oblasti Stredozemia jedným z charakteristických znakov migračnej situácie, ktorá naďalej podnecuje k organizovanej trestnej činnosti a spôsobuje neakceptovateľné úmrtia. Ako uvádza Medzinárodná organizácia pre migráciu, celkový počet úmrtí v Stredozemnom mori už od začiatku roka 2020 presiahol 500, pričom v roku 2019 ich bolo viac ako 1 880 a celkovo od roku 2014 viac ako 20 300, čo znamená, že najmä trasa cez centrálnne Stredozemie do Európy je najnebezpečnejšou na svete.
- (4) Od roku 2015 došlo v reakcii na migračnú krízu v Stredozemí k výraznému zvýšeniu pátracej a záchrannej kapacity, koordinácie a účinnosti, a to aj vďaka značnému príspevku pobrežných štátov a zvýšenému zapojeniu súkromných a komerčných plavidiel. EÚ a členské štáty posilnili svoje kapacity v Stredozemí, a to aj prostredníctvom vnútroštátnych operácií a operácií vedených Európskou agentúrou pre pohraničnú a pobrežnú stráž (ďalej len „Frontex“), ako napríklad Themis (predtým Triton), Poseidon a Indalo, ako aj predchádzajúcej námornej operácie EÚ EUNAVFOR MED Sophia, ktorá od roku 2015 pomohla zachrániť na mori viac ako 600 000 ľudí.
- (5) V tejto súvislosti treba uviesť, že viacero mimovládnych organizácií tiež prevádzkuje súkromné plavidlá, najmä v centrálnom Stredozemí, ktoré významne prispievajú k záchrane osôb na mori, ktoré sa následne prepravujú na územie EÚ na účely bezpečného vyodenia. Ako už bolo zdôraznené v akčnom pláne EÚ proti prevádzaniu migrantov (2015 – 2020) a ďalej objasnené v usmernení Komisie o balíku opatrení proti prevádzakom [C(2020) 6470], je potrebné zabrániť kriminalizácii osôb, ktoré poskytujú humanitárnu pomoc ľuďom v núdzi na mori, a zároveň zabezpečiť, aby boli proti prevádzakom zavedené primerané trestné sankcie.
- (6) Európsky parlament vo svojom uznesení z 18. apríla 2018 o pokroku dosiahnutom v plnení globálnych paktov OSN o bezpečnej, riadenej a legálnej migrácii a o utečencoch [2018/2642(RSP)] požadoval väčšie pátracie a záchranné kapacity pre ľudí v núdzi, poskytnutie väčších kapacít všetkými štátmi a uznanie podpory poskytovanej súkromnými subjektmi a mimovládnymi organizáciami pri vykonávaní záchranných operácií na mori a na pevnine.
- (7) Pátracie a záchranné operácie v núdzových situáciách si vyžadujú koordináciu a rýchle vyodenie na bezpečnom mieste, ako aj dodržiavanie základných práv zachránených osôb v súlade so záväzkami vyplývajúcimi z Charty základných práv EÚ, vrátane zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia, a s obyčajovým a konvenčným medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a morským právom vrátane Usmernení Výboru pre námornú bezpečnosť (MSC) Medzinárodnej námornej organizácie (ďalej len „IMO“) o zaobchádzaní s osobami zachránenými na mori.
- (8) V posledných rokoch sa v európskom námornom prostredí objavila nová forma pátracích a záchranných operácií, pri ktorých boli plavidlá prevádzkované mimovládnymi organizáciami v centrálnej časti Stredozemného mora zapájané prevažne do pátracích a záchranných operácií, ktoré vykonávali za koordinácie národných námorných záchranných koordináčnych stredísk alebo z vlastnej iniciatívy. V mnohých prípadoch vykonávali tieto plavidlá viaceré po sebe nasledujúce záchranné operácie pred tým, ako boli zachránené osoby vyodené na bezpečnom mieste.

- (9) Prevádzacstvo po mori je trestným činom, ktorý môže ohroziť životy ľudí a za ktorý sa ukladajú sankcie tak podľa európskeho, ako aj medzinárodného práva. Európska únia a jej členské štáty sú zmluvnými stranami Dohovoru Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu (ďalej len „dohovor UNTOC“) a jeho protokolov vrátane Protokolu proti pašovaniu migrantov po súši, po mori a letecky, ktorý dopĺňa dohovor UNTOC. V tejto súvislosti je nevyhnutné zabrániť situácii, keď siete prevádzčov alebo obchodníkov s ľuďmi vrátane zločineckých skupín, ktoré obchodujú s ľuďmi alebo sa zapájajú do foriem vykorisťovania podobných otroctvu, využívajú záchranné operácie, ktoré vykonávajú súkromné plavidlá v Stredozemnom mori.
- (10) Treba pripomenúť, že dohovor SAR ukladá zmluvným stranám povinnosť zúčastňovať sa na rozvoji pátracích a záchranných služieb a prijímať naliehavé opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby sa potrebná pomoc poskytla každej osobe, ktorá je, resp. sa zdá, že je v núdzi na mori; príslušné strany by mali svoju činnosť koordinovať a vzájomne spolupracovať, aby boli osoby, ktorým bola poskytnutá pomoc, vyložené z lode poskytujúcej pomoc a dopravené na bezpečné miesto ihneď, ako je to reálne možné. V súlade s usmerneniami IMO o zaobchádzaní s osobami zachránenými na mori by sa pri výbere bezpečného miesta na vylodenie mali vziať do úvahy rôzne dôležité faktory a osobitné okolnosti každého prípadu. V prípade žiadateľov o azyl a utečencov zachránených na mori by sa okrem iného mala vziať do úvahy potreba vyhnúť sa vylodeniu na územiach, kde by boli ohrozené životy a slobody osôb, ktoré majú údajne opodstatnené obavy z prenasledovania. Okrem toho sa v usmerneniach IMO vyžaduje, aby zodpovedné štátne orgány vynaložili maximálne úsilie na urýchlenie procesu vylodenia osôb, ktoré ostali nažive, hoci sa v nich zároveň zdôrazňuje, že v niektorých prípadoch môže v dôsledku potrebnej koordinácie dochádzať k nevyhnutnému zdržaniu.
- (11) Pravidelná prítomnosť plavidiel mimovládnych organizácií, ktoré vykonávajú pátracie a záchranné činnosti v Stredozemnom mori, prináša osobitné operačné potreby posilnenej koordinácie a spolupráce medzi plavidlami prepravujúcimi zachránené osoby a vnútroštátnymi orgánmi, pričom členských štátov sa týka rôznym spôsobom: niektoré štáty koordinujú pátracie a záchranné operácie; niektoré prijímajú zachránené osoby, ktoré sú vylodené na ich území; v niektorých boli právne zriadené mimovládne organizácie a iné sú vlajkovým štátom plavidla používaného pri pátracích a záchranných činnostiach.
- (12) Súkromné plavidlá využívané pri záchrane v Stredozemnom mori sú zapájané do zložitých a často opakujúcich sa pátracích a záchranných operácií, ktoré sa môžu týkať veľkého počtu ľudí v závislosti od kapacity plavidla a zahŕňať širokú škálu aktérov, a to od záchrany až po vylodenie. Je preto v záujme verejnej politiky, ako aj v záujme bezpečnosti, aby boli tieto plavidlá riadne zaregistrované a náležite vybavené tak, aby spĺňali príslušné bezpečnostné a zdravotné požiadavky súvisiace s touto činnosťou, a nepredstavovali tak nebezpečenstvo pre posádku alebo zachránené osoby. Tieto činnosti sa musia vykonávať na základe koordinovaného rámca prostredníctvom posilnenej spolupráce a koordinácie medzi súkromnými prevádzkovateľmi a vnútroštátnymi orgánmi.
- (13) Neustále vylodenie zachránených osôb v pobrežných členských štátoch má priame dôsledky na ich systémy riadenia migrácie a vytvára zvýšený a bezprostredný tlak na ich migračné a azylové systémy vrátane ich prijímacích kapacít a kapacít v oblasti spracovávaní žiadostí.
- (14) Okrem iných iniciatív prijala Komisia 4. júla 2017 „Akčný plán týkajúci sa opatrení na podporu Talianska, zníženie tlaku na trase cez centrálnu Stredozemie a zvýšenie solidarity“, v rámci ktorého Taliansko na základe konzultácie s Komisiou a dialógu s mimovládnyimi organizáciami vypracovalo kódex správania pre mimovládne organizácie, ktoré vykonávajú pátracie a záchranné činnosti v Stredozemnom mori.
- (15) Okrem doterajšieho koordinačného úsilia, ktoré sa okrem iného vynakladalo aj rámci mechanizmu spoločného informovania a riešenia konfliktov v Stredozemí (SHADE MED) zriadeného v rámci námornej operácie EÚ Sophia, pretrvávajú potreba zamerať sa na špecifický charakter pátracích a záchranných postupov, ktoré sa v Stredozemnom mori uplatňovali v posledných rokoch, a to vytvorením štruktúrovanejšieho, spoľahlivejšieho a udržateľnejšieho rámca, ktorý bude zohľadňovať právomoci EÚ a príslušné medzinárodné normy. V tomto rámci by sa mali stanoviť osobitné pravidlá solidarity medzi členskými štátmi a mala by sa v ňom riešiť potreba posilnenej spolupráce najmä medzi vlajkovými a pobrežnými členskými štátmi. Potrebná je aj spolupráca so súkromnými subjektmi, ktoré vlastnia alebo prevádzkujú plavidlá na účely pátracích a záchranných činností a dopravenia zachránených osôb na územie EÚ; cieľom takéhoto rámca by malo byť aj poskytovanie primeraných informácií o operáciách a administratívnej štruktúre týchto subjektov v súlade so zásadou proporcionality a Chartou základných práv EÚ a zároveň zvýšiť bezpečnosť v súlade s platnými medzinárodnými právnymi predpismi v záujme všetkých osôb na palube.

- (16) Komisia zriadi interdisciplinárnu kontaktnú skupinu, v rámci ktorej môžu členské štáty spolupracovať a koordinovať svoje činnosti pri vykonávaní tohto odporúčania. Skupina zostaví prehľad vnútroštátnych pravidiel a postupov, sprostredkuje získané poznatky, posúdi možnosť zlepšenia metód spolupráce medzi vlajkovými a pobrežnými štátmi, pričom bude prihliadať na ich úlohy a povinnosti, a vypracuje najlepšie postupy, ktoré by odrážali potreby vyplývajúce z pátracích a záchranných operácií, ktoré sa objavili v posledných rokoch. Skupina bude v pravidelnom kontakte s príslušnými zainteresovanými stranami vrátane agentúr EÚ, konkrétne agentúrou Frontex, a v náležitých prípadoch s mimovládnymi organizáciami, ktoré vykonávajú pátracie a záchranné činnosti v Stredozemnom mori, akademickými pracovníkmi a medzinárodnými organizáciami, ako je IMO, s cieľom vymieňať si poznatky a zabezpečovať súlad činností s medzinárodným právnym a operačným rámcom. Členské štáty by mali Komisii poskytnúť všetky relevantné informácie o vykonávaní tohto odporúčania. Kontaktná skupina bude monitorovať vykonávanie odporúčania a raz ročne predkladať správu Komisii.
- (17) Komisia bude prihliadať na prácu kontaktnej skupiny a vykonávanie tohto odporúčania pri vypracúvaní európskej stratégie v oblasti azylu a riadenia migrácie a v náležitých prípadoch aj výročných správ o riadení migrácie stanovených v nariadení o azyle a riadení migrácie. Na tomto základe Komisia v prípade potreby posúdi a odporučí budúce iniciatívy.
- (18) Týmto odporúčaním nie je dotknutá žiadna povinnosť spolupráce ani žiadna iná povinnosť vyplývajúca z príslušného medzinárodného práva a práva Únie,

PRIJALA TOTO ODPORÚČANIE:

1. Členské štáty by mali vzájomne spolupracovať pri operáciách vykonávaných plavidlami, ktoré vlastnia alebo prevádzkujú súkromné subjekty na účely pátracích a záchranných činností, s cieľom znížiť počet úmrtí na mori, zachovať bezpečnosť plavby a zabezpečiť účinné riadenie migrácie v súlade s príslušnými právnymi záväzkami.

Predovšetkým vlajkové a pobrežné členské štáty by si mali pravidelne a včas vymieňať informácie o plavidlách zapojených do konkrétnych záchranných operácií a subjektoch, ktoré ich vlastnia alebo prevádzkujú, pričom by mali postupovať v súlade s medzinárodným právom a právom Únie vrátane Charty základných práv EÚ a ochrany osobných údajov.
2. Členské štáty by mali spolupracovať navzájom medzi sebou a s Komisiou, a to najmä prostredníctvom kontaktnej skupiny, ktorá bude v kontakte so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami a v náležitých prípadoch aj so súkromnými subjektmi, ktoré vlastnia alebo prevádzkujú plavidlá na účely pátracích a záchranných činností, s cieľom určiť najlepšie postupy a prijať akékoľvek potrebné opatrenia v snahe zaistiť:
 - a) väčšiu bezpečnosť na mori a
 - b) dostupnosť všetkých informácií, ktoré príslušné orgány potrebujú na monitorovanie a overovanie dodržiavania noriem v oblasti bezpečnosti na mori, ako aj príslušných pravidiel riadenia migrácie.
3. Členské štáty by mali Komisii poskytnúť všetky relevantné informácie o vykonávaní tohto odporúčania, a to aspoň raz ročne do 31. marca roka nasledujúceho po referenčnom roku.

V Bruseli 23. septembra 2020

Za Komisiu
Ylva JOHANSSON
členka Komisie